

TÜRKİYE'NİN STRATEJİK SİLAH KAPASİTESİ

ABDULLAH
ERBOĞA



SETA

TÜRKİYE'NİN STRATEJİK SİLAH KAPASİTESİ

TÜRKİYE’NİN STRATEJİK SİLAH KAPASİTESİ

ABDULLAH ERBOĞA
(EDİTÖR)

STRATEJİ ARAŞTIRMALARI SERİSİ 12

SETA

Abdullah ERBOĞA | Beykent Üniversitesi'nde lisans Bahçeşehir Üniversitesi yüksek lisans derecesi aldı. Halen Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsünde doktora çalışmasına devam etmektedir. Çalışma alanları arasında bölgesel güvenlik, silahlanma, Türk dış politikası ve Körfez ülkeleri bulunmaktadır. SETA Strateji Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırmacı olarak çalışmaktadır.

SETA Kitapları 56
ISBN: 978-605-7544-95-7
© 2019 SET Vakfı İktisadi İşletmesi
1. Baskı: Kasım 2019, İstanbul

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Editör: Mehmet Akif Memmi
Düzeltili: Mustafa Said İşeri
Kapak: Erkan Söğüt
Baskı ve Cilt: TurkuvaZ Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA Kitapları
Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	7
GİRİŞ Abdullah Erboğa	9

BİRİNCİ BÖLÜM **STRATEJİK SİLAH KAPASİTESİ**

Hasan Basri Yalçın

Giriş	19
Strateji ve Silah İlişkisi	25
Stratejik Kurguda Amaç, Araç ve Yöntem İlişkisi	42
Araçları Merkeze Almak	51
Erişilebilir Teknoloji ve Teknolojik Otonomi	54
Erişim ve Doktrin İlişkisi	61
Sonuç	64

İKİNCİ BÖLÜM **TÜRKİYE’NİN STRATEJİK SİLAH KAPASİTESİ VE SİLAHLANMA STRATEJİSİ**

Abdullah Erboğa

Giriş	69
Askeri Teknoloji ve Türkiye	70
Savunma Sanayii	78
Türkiye’nin Silahlanma Stratejisi	84
Sonuç	98

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **TÜRKİYE’NİN STRATEJİK SİLAH KAPASİTESİ: İNSANSIZ HAVA ARAÇLARI**

Merve İ. Dilek

Giriş	105
İHA Sistemlerinin Özellikleri ve Unsurları	112
İHA Sistemlerinin Sınıflandırılması ve Kullanım Alanları	115
İnsansız Hava Aracı Sistemlerinin Dünyadaki Gelişimi ve Örnekleri	128

Türkiye'nin İha-Siha Sistemi Kapasitesi	159
İHA-SİHA'ların Terörle Mücadelede Kullanımı	176
İHA-SİHA'ların Akdeniz ve Ege Denizi'nde Kullanımı	180
İHA-SİHA Sistemlerinin Türkiye İçin Stratejik Değeri	182
Değerlendirme ve Sonuç	184

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN STRATEJİK SİLAH KAPASİTESİ: FÜZE SİSTEMLERİ

Bekir İlhan

Füze Sistemlerinin Özellikleri	195
Füzelerin Sınıflandırılması	196
Füze Teknolojisinin Gelişimi ve Dünya Örnekleri	205
Türkiye'nin Yerli Füze Kapasitesi	220
Hava Savunma Sistemleri ve Türkiye	234
Füze Sistemlerinin Stratejik Değeri ve Türkiye'nin İmkanları	239

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN STRATEJİK SİLAH KAPASİTESİ: UYDU VE UZAY TEKNOLOJİSİ

Merve Dilek Dağdelen

Giriş	255
Uydu Sistemlerinin Genel Özellikleri	257
Uydu Çeşitleri ve Uzay Teknolojisinde Yeni Trendler	270
Uydu ve Uzay Teknolojisinde Küresel Trend	295
Türkiye'nin Uydu ve Uzay Teknolojisi Kapasitesi	322
Analiz ve Değerlendirme	342
SONUÇ Abdullah Erboğa	345

TAKDİM

Stratejik silah kapasitesi, devletlerin savunma ve güvenlik stratejilerinin temel parametrelerinden biridir. Bir ülkenin silahlanma ihtiyacı ve silahlanma stratejisi, maruz kaldığı tehditler kadar ülkenin mevcut yeteneklerini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Kimi zaman kaynak yetersizliği kimi zamanda teknolojik kapasite eksikliği sebebiyle karşı karşıya kalınan veya muhtemel tehditlerle mücadelede kullanılabilecek en etkili silah(lar)ı elde etmek, hatta kimi zaman bunları tespit etmek dahi zor olabilmektedir. Bu noktada ülkenin silahlanma stratejisinin belirlenmesi, gerek etkinlik gerekse verimlilik açısından önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Silah teknolojilerinin geldiği nokta itibariyle oldukça gelişmiş, karmaşık ve çeşitlilik arz etmesi, bu kadar çok seçenek arasından hangi silah türlerine yatırım yapılması gerektiği konusunda önemli bir soru karşımıza çıkmaktadır. Elinizdeki *Türkiye'nin Stratejik Silah Kapasitesi* kitabı bu zor soruya bir yandan teorik düzlemde yanıt ararken diğer yandan kısa/orta vadede izlenmesi gereken yol haritasına ilişkin öneriler sunmaktadır. Bu çerçevede, yapılan analiz ve değerlendirmeleri, askeri alana ilişkin sivil ve teorik bir yaklaşım olarak nitelendirmek mümkündür.

Türkiye'nin yüzleştiği tehditler, geleceğe dönük projeksiyonlar ve sahip olduğu imkanlar göz önünde bulundurularak, stratejik silah kapasitesini hangi alanlara öncelik vererek geliştirmesi gerektiği ve bu alanlara öncelik vermesinin ilerleyen zamanlarda nasıl faydalar sağlayacağı konusunda analizleri içermektedir. Bu kitap, stratejik silah tercihinin belirlenmesinde ve kapasite artırımında yerli üretimin üzerinde önemle durularak Türkiye'nin savunma sanayiinde son yıllarda almış olduğu

mesafeyi ve önümüzdeki sürece ilişkin atması gereken adımları/ yöntemleri değerlendirmektedir. Ayrıca, konu edinilen stratejik silahlar itibarıyla Türkiye'nin bölgesel ve küresel aktörlerle mukayese edildiğinde ne düzeyde olduğu da gösterilmeye çalışılmaktadır.

Türkiye içinde bulunduğu coğrafyanın şartlarından doğrudan etkilanmekte ve terör başta olmak üzere asimetrik ve konvansiyonel tehditlere maruz kalmaktadır. Bu bakımdan tehditlerin boyutu ve kapsamı bakımından bölgede güvenlik noktasında en fazla saldırıya uğrayan ülkelerden biridir. Türkiye'nin ulusal güvenliğini sağlama noktasında müttefikleri ile yaşadıkları sorunlar doğrudan savunma sanayiine yansımaktadır. Bu sebeple yerli savunma sanayiinin kıymeti mevcut bölgesel ve küresel şartlar itibarıyla daha da önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla silahlanma meselesi sadece savunma alanını değil dış politikayı da aynı ölçüde etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin ulusal güvenlik açısından birincil önceliklerinden biri haline gelen yerli savunma ve silah sistemlerinin üretilmesi, askeri yöntemlerin ve bununla bağlantılı olarak da siyasi hedeflerin belirlenmesinde başat rol oynamaktadır.

Tüm bu değerlendirmeler etrafında bu çalışma, Türkiye'nin stratejik silah kapasitesini nasıl arttıracığına ve kapsamlı bir silahlanma stratejisinin nasıl oluşturulabileceğine dair bir dizi öneriler sunmaktadır. Türkiye'nin silahlanma stratejisinin kısa ve orta vadede göz önünde bulundurması gereken hususları ve kapasite artırımında başvurulacak yöntemleri etraflı bir şekilde ortaya koymaktadır. Dolayısıyla *Türkiye'nin Stratejik Silah Kapasitesi* kitabı hem Türkiye'nin stratejik silahlar bakımından mevcut durumunu ele alması hem de somut olarak öneri ve öngörülerini bir arada sunmaya çalışması açısından çok yönlü ve değerli bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır.

Prof. Dr. Burhanettin Duran
SETA Genel Koordinatörü

GİRİŞ

ABDULLAH ERBOĞA*

Bu kitap Türkiye'nin stratejik silah kapasitesini ele almaya çalışmaktadır. Türkiye'nin kısa ve orta vadede silahlanma stratejisinin ne olması gerektiğini tartışmakta ve hangi silah sistemlerine öncelik verilmesi gerektiğine dair önerilerde bulunmaktadır. Bilindiği üzere Türkiye'nin savunma ve silahlanma stratejisi Milli Güvenlik Siyaset Belgesi (MGSB) ve bu belgede belirlenen esaslar doğrultusunda hazırlanan Türkiye'nin Milli Askeri Stratejisi (TÜMAS) çerçevesinde oluşturulmaktadır. Bu kitabın amacı söz konusu belgelere sivil bir katkıda bulunmaktır.

Devletlerin stratejik silah kapasitesinden bahsederken ilk olarak nükleer silahlar akla gelmektedir. Kitapta stratejik silah kapasitesinden kasıt nükleer silahlar dışında kalan ancak konvansiyonel silah sistemlerinden daha değerli ve stratejik üstünlük sağlayan silah sistemleridir. Bu bağlamda elinizdeki kitap Türkiye'nin nükleer silahlar ile yapay zeka gibi yeni nesil savaş teknolojisi dışında kalan stratejik konvansiyonel silahları üzerine odaklanmaktadır. Türkiye'nin stratejik silahlar bağlamında mevcut kapasitesi, büyük güçlerin ve bölgesel aktörlerin silah sistemlerindeki gelişmişlik düzeyleri ve sahip oldukları sistemlerin envanterleri ilgili bölümlerde detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Tüm bu çalışmalar yapılırken teknik ve mühendislik bakış açısıyla değil tamamen siyasi analiz odaklı değerlendirmelerde bulunmaktadır. Dolayısıyla kitabın tespit, tavsiye ve öngörülerinde

* Araştırmacı, SETA Strateji Araştırmaları

teknik alan bilgisinden ziyade stratejik bakış açısının ön planda tutulduğunun belirtilmesinde fayda vardır.

Nükleer silahlar askeri üstünlük sağlama noktasında önemini korurken yeni nesil savaş silah sistemleri olan yapay zeka, siber, kuantum ve bulut teknolojisi gibi alanlara geçilmesi sürecinde devletlerin planlamalarını güncelledikleri görülmektedir. ABD, Çin ve Rusya gibi büyük güçler önümüzdeki dönemde (2030 sonrası) konvansiyonel silah sistemlerinden (yukarıda bahsedilen) yeni nesil teknolojik silah sistemlerine geçiş yapmaya hazırlanmaktadır. Dolayısıyla büyük güçlerin yeni nesil savaş teknolojilerine yöneldiği ve ulusal güvenlik belgelerinde tehdit önceliklerine bu alandaki rekabeti koydukları belirtilmelidir.

Bu bağlamda halihazırda nükleer güç olmayan Türkiye'nin bir taraftan yeni nesil savaş araçlarına yönelik teknolojik altyapı hazırlıklarına başlarken diğer yandan bu geçiş süreci öncesi stratejik silah kapasitesini geliştirmesi gerekmektedir. Hiç şüphesiz yapay zeka gibi yeni nesil silah teknolojilerine şimdiden ciddi yatırımların yapılması, AR-GE çalışmalarının artırılması ve savunma sektöründe gerekli altyapının oluşturulması elzemdir. Yeni nesil silah teknolojisi bu kitabın kapsamı dışında kalmaktadır. Büyük güçlerin rekabete başladıkları bu alanda Türkiye'nin nasıl bir konuma sahip olması gerektiğine dair çalışma ayrı bir kitabın inceleme konusu olabilir. Bu kitap Türkiye'nin kısa ve orta vadede nükleer ve yapay zeka gibi teknolojik silahlar dışında nasıl bir silahlanma stratejisine yönelmesi gerektiğini ele almaktadır.

Nükleer yarışın dışında kalan ve yeni nesil savaş teknolojilerinin henüz hazırlık aşamasında olan Türkiye'nin kendi kapasitesine uygun silahlanma konusunda stratejik tercihlerde bulunması gerekmektedir. Bu çerçevede elinizdeki kitap boyunca vurgulanmaya çalışılan temel iddia Türkiye'nin yerli üretimi ön plana alarak silahlanma stratejisinin oluşturulması ve bu silahlanma stratejisinde öncelik verilmesi gereken alanların insansız hava aracı (İHA) uydru/uzay teknolojisi ve füze sistemleri olarak belirlenmesi gerektiğine dayanmaktadır. Bu silah sistemlerine Türkiye'nin kısa ve orta vadede erişebilme yeteneği, bölgesel ve

küresel düzlemde kendisine stratejik üstünlük sağlayacak silah teknolojileri olmaları sebebiyle öncelik verilmiştir.

Bununla birlikte bu kitapta Türkiye’nin stratejik silah kapasitesi bakımından uluslararası konumunun anlaşılması ve silahlanma stratejisi belirleme noktasında temel çerçevenin oluşturulması değerlendirilmektedir. Küresel ve bölgesel aktörlerin insansız sistemler, füze ve uydu/uzay kapasitelerinde geldikleri seviye ile Türkiye’nin bu alanlardaki mevcut durumu karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Sonrasında Türkiye’nin önümüzdeki süreçte bu alanlara yoğunlaşması durumunda stratejik silah kapasitesinin nasıl dönüşeceği hakkında öngörülerde bulunmaktadır.

Birinci bölümde Hasan Basri Yalçın “Stratejik Silah Kapasitesi” başlığı altında devletlerin stratejik silah tercihlerinin nasıl kurgulanacağı üzerine teorik bir çerçeve oluşturmaktadır. Yalçın, mühim bir konu olmasına rağmen stratejik çalışmaların birçoğunda silah tercihi konusunun merkezi bir rol oynamaktan uzak olduğunu belirtmektedir. Bu bölümde “Bir devlet silah tercihi yaparken acil ihtiyaçlarına mı yönelecek?”, “Terör ve istihbarat gibi güvenlik kaygılarını mı önceleyecek?”, “Yoksa devletler arası bir çatışma ihtimaline mi öncelik verecek?”, “Dünya silah teknolojilerinin gidişatına göre mi karar verecek?”, “Kendi imkanları neyi öngörüyorsa ona mı yönelecek?”, “Kendi hayalleri neyi bekliyorsa onu mu isteyecek?”, “Coğrafyası mı belirleyici olacak?”, “Tarihi ve kimliği mi tayin edecek?”, “Silah piyasalarına dair sistemi mi takip edecek?”, “Belli teknolojilere mi odaklanacak yoksa enerjisini tüm sistemleri ele geçirmeye yönelik mi harcayacak?” soruları ön plana çıkmaktadır.

Yalçın, devletlerin stratejik hesaplamalarında askeri teknolojiye öncelik verilmesi gerektiğini ve silah tercihinin stratejik değeri olan bir tercih olduğu iddiasını güçlü bir şekilde vurgulamaktadır. Devletlerin elde etmeye çalıştığı siyasi hedefler ve bu siyasi hedefler uğruna takip edilecek askeri yöntemler ve bu yolda kullanılacak silah türleri arasındaki ilişkinin stratejik bir mantığa uygun olarak kurgulanması gerekti-

ğini ifade etmektedir. Yalçın'a göre devletler otonom bir güç üretmek istiyorsa ve kendi kaynakları buna nadiren izin veriyorsa taklit, teknoloji transferi, çeşitlendirilmiş satın alma, ortak projeler, sürdürülebilirlik yatırımları gibi farklı yöntemleri deneyebilir.

Yalçın, devletlerin sadece amaç veya yöneme odaklanarak ve teknolojik yeterlilikleri göz ardı eden stratejilerinin başarıya ulaşma ihtimalinin daha düşük olduğu üzerinde durmaktadır. Teknolojik kapasiteyi merkeze almanın çok daha gerçekçi bir yaklaşım olduğunu belirten Yalçın, kullanışlı bir stratejik planlama yapmak isteyen devletlerin mutlak bir teknolojik otonomi geliştiremeye bile erişilebilirlik ilkesi çerçevesinde belli derecede bir özerklik elde edebileceği iddiasındadır.

İkinci bölümde Abdullah Erboğa'nın "Türkiye'nin Silahlanma Stratejisi" başlıklı bölümü yer almaktadır. Türkiye'nin savunma stratejisi bağlamında özgün bir silahlanma stratejisi oluşturması ve bu stratejiyi istikrarlı bir şekilde yürütmesi gerektiğini vurgulayan Erboğa, Türkiye'nin savunma stratejisinin entegre unsurlarından biri olan silahlanma konusunda önümüzdeki süreçte nasıl bir strateji takip etmesi ve bu stratejiye uygun ne tür bir planlama içerisinde olması gerektiğini tartışmaktadır. Bu bölümde "Neden Türkiye kapsamlı bir silahlanma stratejisine sahip olmalıdır?", "Askeri teknoloji konusunda Türkiye'nin uluslararası konumu nedir?", "Türkiye hangi silah türlerine yatırımlarını öncelemelidir?", "Stratejik silah kapasitesi nasıl artırılabilir?", "Hazır alım ile yerli üretim arasındaki denge nasıl olmalıdır?", "Hangi silah türlerinde hazır alım yapılmalıdır?" gibi sorulara cevap aranmaktadır.

Erboğa, Türkiye'nin yerli silah sistemlerine yönelirken takip etmesi gereken stratejiyi de ele almaktadır. Bu bağlamda hangi silah sistemlerinin stratejik önceliğe sahip olduğunun nasıl belirleneceği sorusunu tartışmaktadır. Sonrasında Türkiye'nin askeri teknoloji serüvenini, savunma sanayii alanındaki vizyonunu, silah tedariki önceliklerini ve nihayetinde silahlanma stratejisini analitik bir bakışla irdelemektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin iddialı dış politikaya sahip olduğu hemen hemen her dönemde karşılaştığı ambargo girdabından kurtulabilme-

sinin ancak etrafı bir silahlanma stratejisi oluşturulmasıyla mümkün olduğunu savunmaktadır.

Üçüncü bölümde Merve İ. Dilek “Türkiye’nin Stratejik Silah Kapasitesi: İnsansız Hava Araçları” başlığı altında İHA sistemlerinin gelişimi, dünyada ve Türkiye’de İHA kapasitesi ve kullanımını incelemekte ve bunların operasyonel etkilerini irdelemektedir. Bu bölümde ilk olarak İHA sistem unsurları anlatılmakta ve İHA’ların sınıflandırılması yapılarak bu araçlar Küçük, Taktik/Operatif ve Stratejik olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmektedir. İHA’ların kullanım alanları, sağladığı avantajlar ve teknik kısıtlamalar incelenmektedir. Devamında İHA’ların dünyadaki gelişimi, küresel ve bölgesel güçlerin İHA geliştirme ve üretme kapasitesi ve kullanım alanları ele alınmaktadır. Bir sonraki kısımda İHA alanındaki dünyadaki gelişmeler doğrultusunda Türkiye’nin İHA geliştirme ve üretme kapasitesi, terörle mücadeledeki kullanımı ve muhtemel bir savaş ya da operasyonda nasıl kullanılabileceği tartışılmaktadır. Son kısımda ise İHA’ların askeri ve stratejik değeri ve askeri açıdan taşıdığı potansiyel ortaya konulmaktadır.

Bu bölümde İHA sistemlerinin hem savunma hem de saldırı amacıyla kullanılabildiği ancak saldırı amacıyla kullanıldığında çok daha fazla stratejik öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle hassas güdümlü füzelerle donatılmış silahlı insansız hava aracı (SİHA)’ların hedef tespit etme, hız ve manevra yetenekleri bakımından önemli saldırı araçları olduğu savunulmaktadır. Türkiye’nin silah tercihleri bağlamında ise İHA teknolojisinin ülkenin erişebildiği ve geliştirilmeye açık bir askeri sistem olduğu, halihazırda İHA teknolojisi alanında geldiği nokta ve yakaladığı ivmenin, ürün kapasitelerinin ve çeşitliliğinin artırılması için kritik önemde olduğu, bu doğrultuda İHA geliştirme faaliyetlerine yapılan yatırımların artarak sürdürülmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Dördüncü bölümde Bekir İlhan “Türkiye’nin Stratejik Silah Kapasitesi: Füze Sistemleri” başlıklı makalesinde füze sistemleri ve Türkiye’nin füze kapasitesini ele almaktadır. Bu bölümde ilk olarak füze

sistemlerinin genel özellikleri tanıtılmakta ve ardından füze teknolojisinin gelişimi ve dünyada belli bir füze geliştirme programı olan ülkelerin füze kapasiteleri incelenmektedir. Burada ilk olarak küresel güçler olan ABD, Rusya ve Çin'in füze programlarının gelişimi ve elerinde bulunan balistik füzeler ve seyir füzeleri ele alınmaktadır. Daha sonra bölgesel güç olarak füze geliştirme programına sahip İran, İsrail, Hindistan ve Pakistan'ın füze kapasitesi irdelenmektedir. Son olarak da Türkiye'nin komşularından Suriye, Yunanistan ve Ermenistan'ın envanterinde bulunan başlıca füze sistemlerine dikkat çekilmektedir.

Devamında Türkiye'nin füze kapasitesi ele alınarak geliştirilme aşamasında ve halihazırda operasyonel olan yerli ve yabancı füze sistemleri tanıtılmaktadır. Burada Türkiye'nin seyir ve balistik füzeleri ile hava savunma sistemlerinin geliştirilmesinde hangi aşamada olduğu yerli füze örnekleri üzerinden ele alınmaktadır. Son olarak füze sistemlerinin stratejik değeri savunma, saldırı ve caydırıcılık gibi alanlardaki işlevine göre tartışılmakta ve Türkiye'nin hem kendi imkanları hem de uluslararası sistemin zorlama ve fırsatları altında hangi füze sistemlerine neden yatırım yapması gerektiği konusu irdelenmektedir.

Beşinci bölümde Merve Dilek Dağdelen "Türkiye'nin Stratejik Silah Kapasitesi: Uydu ve Uzak Teknolojisi" başlıklı çalışmasında uydu ve uzak teknolojilerinin mevcut askeri kapasitenin daha etkin, hızlı ve kesin sonuçlara götüreceği bir şekilde kullanılması yönünde önemli bir unsur olarak öne çıkmasını ele almaktadır. Dağdelen uydu ve uzak teknolojisinin bir ülkenin ordusunun askeri gücü ve kapasitesinin çarpanı olan başlıca araçlardan biri olduğunu belirtmektedir. Dağdelen'e göre uydular ve uzak teknolojisinin askeri alanda üç önemli stratejik katkısı vardır: (i) ulusal güvenliği sağlamak, (ii) istihbarat faaliyetlerini gerçekleştirmek, (iii) operasyonları en etkin ve verimli bir şekilde yürütme konusunda yardımcı olmak. Bu sistemler bir yandan barış zamanında istihbarat faaliyetlerine yaptığı katkıyla önleyici tedbirlerin alınmasında önemli bir görev üstlenirken diğer yandan savaş zamanında bir ordunun hava, kara, deniz ve diğer tüm kuvvetlerinde gerek birliklerin

sevk ve idaresi gerekse iletişiminde etkin bir şekilde kullanılmasına imkan tanımaktadır.

Dağdelen, Türkiye’nin stratejik silah kapasitesi bağlamında uydu ve uzay teknolojisinin etkisini ve önemini incelediği bölümde ilk olarak uydu sistemlerinin genel özellikleri bağlamında bu teknolojinin nasıl doğduğuna kısaca değinmektedir. Ardından uyduların türlerine göre nasıl sınıflandırıldıklarını anlatmaktadır. Uyduların çalışma prensibini genel olarak kavrayabilmek adına yörüngelerine göre nasıl sınıflandırıldıkları ve sık karşılaşılan yörünge türlerinin özelliklerinden bahsetmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde askeri alanda önem arz eden uyduların çeşitleri, sahip oldukları görev yükleri ve dünyadaki örneklerine değinmektedir. Sonrasında askeri alanda uzayın silahlanması anlamında ne tür gelişmeler yaşandığına dair bilgiler aktarmaktadır. Son olarak Türkiye’nin uydu ve uzay teknolojisinde hangi aşamada olduğunu örnekleriyle beraber aktarmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte gerçekleştirilmesi hedeflenen projeler üzerinden Türkiye’nin bu alanda nasıl bir yol katedeceğine ilişkin öngörüler paylaşmaktadır.

Türkiye’nin Stratejik Silah Kapasitesi alanında önemli bir boşluğu doldurmaya çalışan öncü eserlerden biri olmaya adaydır. Türkiye’de savunma alanında yapılan değerlendirmeler genellikle asker kökenli uzmanların uhdesinde tutulmuş ve son döneme kadar sivillerin bu konularda fikir beyan etmeleri sınırlı düzeyde kalmıştır. Kaldı ki konuyla ilgili hem teorik bilgi hem de analiz ve önerilerle zenginleştirilmiş yazılı eser bir elin parmağını geçmemektedir. Dolayısıyla elinizdeki kitap Türkiye’nin savunma ve silahlanma stratejisine odaklanan ender çalışmalardan biridir ve alana yönelik yeni bir bakış açısı taşımaktadır.



BİR

STRATEJİK
SİLAH
KAPASİTESİ



STRATEJİK SİLAH KAPASİTESİ

HASAN BASRİ YALÇIN*

GİRİŞ

Devletlerin stratejik silah tercihlerinin nasıl kurgulanacağı stratejik çalışmaların en merkezi sorularındandır. Bir açıdan kolay bir tercihmiş gibi görünmesine rağmen tarihten bilinmektedir ki bazen bazı devletler oldukça devrimci nitelikte ve başarılı tercihler yaparken bazı devletler ise bu tür devrimsel değişimleri takip dahi edememiştir. Ateşli silahların doğuşu ve yükselişi esnasında farklı devletlerin bu değişime verdikleri tepkiler bunun en iyi örneklerindendir.¹ Bugün tarihi bir veri olarak bakılan bu gelişme içerisinde sanki tercihlerin otomatik olarak yapıldığı ve kolayca gerçekleştirildiği gibi bir izlenime kapılmak mümkündür. Sanki zorunlu bir teknolojik yol varmış ve devletler bu yolu kusursuzca katediyormuş gibi yaygın bir kanı olduğu söylenebilir.

Halbuki tüfek teknolojisinin yaklaşık yedi yüz yıllık gelişimine bakılacak olursa bu tercihlerin hiç de kolay olmadığı ortaya çıkar. Çünkü erken dönemlerde tüfekler hem etkisiz hem de güvensiz olarak görülmüştür. Tüfeklerin yaratabileceği fark veya tarihsel dönüşüm esnasında ortaya çıkan her farklı tüfek türünden hangisinin daha tercihe şayan olduğuna dair beklentiler hep farklılık göstermiştir. Örneğin erken dönemde kullanımı çok zor olan tüfek yerine birçok ordu yay teknolojisine bağlı kalmayı tercih etmiştir. Mesela İngiltere'nin uzun yıllar boyunca başarılı bir şekilde kullandığı uzun yayı bırakarak yerine ateşli

* Doç. Dr., SETA Strateji Araştırmaları Direktörü

¹ Geoffrey Parker, *The Military Revolution*, (Cambridge University Press, Cambridge: 1999), s. 24-26.

silahları tercih etmesi ülkede uzun süre hata olarak değerlendirilmiştir.² Bir tüfeğin ateş alması yaklaşık iki dakika alırken aynı süre zarfında onlarca ok atabilen Osmanlı askerlerinin de tüfeğe ilk dönemde mesafeli durduğu tartışılmaktadır.³ Fakat aynı zamanda bazı ülkelerde tüm sorunlarına rağmen tüfek teknolojisinde ısrar edildiği ve bu ısrar sayesinde İsveç gibi devletlerin büyük başarılar elde ettiği de bilinmektedir. Fitilli tüfek yerine çakmak taşlı tüfeğe geçişte de benzer bir durum söz konusudur. Yine uçtan dolma tüfek yerine dipten dolma tüfeğin tercih edilmesi de kolay olmamıştır. Prusya dipten dolmalı tüfeğe geçerken Fransızlar uçtan dolmalıda ısrarcı olmuştur. Denizaltı, uçak gemisi, makinalı tüfek, siper, bilgisayar teknolojileri, radar ve benzeri birçok gelişmede benzer tercih farklılıklarına rastlamak mümkündür.

Ama bu durum sadece askeri gelişme ve teknolojik devrim sorunu değildir. Teknolojinin oldukça durağan olduğu zamanlarda dahi yanlış tercihler veya çok isabetli tercihler yapmak mümkündür. Mesela Birinci Dünya Savaşı öncesi Prusya'nın meydan okuma şansı olmamasına rağmen donanma inşa etme işine girilerek İngiltere'nin düşmanlığını kazanması yanlış tercihlerden birine örnek olarak gösterilebilir. Veya Ronald Reagan'ın uzay savaşları projesinin de mevcut şartlar altında gerçekleştirilebilir olmadığı ve hayal ürünü olduğu görülmüştür.

Silah teknolojileri bir yerlerde hazır halde bulunmaz. Zaman içinde gelişir ve devletlerin yaptıkları tercihlere göre şekillenir. Devletler bulundukları karmaşık ortamın içinde kendilerine has gerekçelerle seçim yapar

² Mikkel Vedby Rasmussen, *The Risk Society at War: Terror Technology and Strategy in the Twenty First Century*, (Cambridge University Press, Cambridge: 2006), s. 16.

³ Bu Osmanlı'nın tüfek teknolojisine geçmediği anlamına gelmez. Aksine çok erken tarihlerden itibaren bu teknolojiye geçiş yapılmıştır. Ancak özellikle askerin ciddi memnuniyetsizliği bilinmektedir. Buradaki fark bazı ordularda bu işin bir devrim olarak görülmesi, tüm sorunlarına rağmen hem teknolojiyi hem de kullanım biçimini sürekli geliştirmek adına ısrarla devam edilmesi olmuştur. Mesela Hollanda ve İsveç bu anlamda diğer Avrupalı ülkelerden bile daha istekli olmuş, sürekli talim yapmış ve bu çerçevede oldukça kapsamlı talimnameler dahi üretmiştir. Hatta bu talimler disiplinli ve standardize edilmiş orduların kurulmasında büyük etki göstermiştir. Osmanlı'da silah teknolojisi tartışmaları üzerine geniş bir kaynak için bkz. Gabor Agoston, *Guns for the Sultan: Military Power and the Weapons Industry in the Ottoman Empire*, (Cambridge University Press, Cambridge: 2005).

YAZARLAR

Hasan Basri Yalçın

İstanbul Ticaret Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Uluslararası ilişkiler teorisi, uluslararası güvenlik, strateji, NATO ve sosyal bilimler felsefesi konularında çalışmaları bulunmaktadır.

Abdullah Erboğa

Beykent Üniversitesi'nde lisans Bahçeşehir Üniversitesi yüksek lisans derecesi aldı. Halen Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsünde doktora çalışmalarına devam etmektedir. Çalışma alanları arasında bölgesel güvenlik, silahlanma, Türk dış politikası ve Körfez ülkeleri bulunmaktadır. SETA Strateji Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırmacı olarak çalışmaktadır.

Merve İ. Dilek

Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2014 yılında mezun olmuştur. 2018'de Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü'nde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Aynı alanda doktora eğitimine devam etmektedir.

Bekir İlhan

Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2015 yılında mezun olmuştur. Yüksek lisans eğitimini Sabancı Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde 2018 yılında tamamlamıştır. University of Cincinnati (ABD) Siyaset Bilimi bölümünde doktora öğrencisidir.

Merve Dilek Dağdelen

Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2011 yılında mezun olmuştur. Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde (İngilizce) yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. SETA Strateji Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır. Ulusal güvenlik stratejileri, güvenlik çalışmaları ve stratejik araştırmalar konularında akademik faaliyetini sürdürmektedir.

Elinizdeki eser Türkiye'nin kısa ve orta vadede silahlanma stratejisine odaklanmakta ve hangi silah sistemlerine öncelik verilmesi gerektiğine dair önerilerde bulunmaktadır. Stratejik silah sistemlerini yerli olarak üretmeye çalışan Türkiye çok geniş yelpazeye sahip silah teknolojileri arasında tercihte bulunmak durumundadır. Bu bağlamda hangi silah sistemlerinin stratejik olduğu ve bu stratejik silahların hangisinin öncelik arz ettiği konusu irdelenmektedir.

Türkiye'nin Stratejik Silah Kapasitesi nükleer silahlar ile yapay zeka gibi yeni nesil savaş teknolojilerinin dışında kalan stratejik konvansiyonel silahlara odaklanmaktadır. Kitapta Türkiye'nin stratejik silahlar bağlamında mevcut kapasitesi, büyük güçlerin ve bölgesel aktörlerin silah sistemlerindeki gelişmişlik düzeyleri ve sahip oldukları sistemlerin envanterleri ele alınmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin silahlanma stratejisini belirleme noktasında teorik altyapının oluşturulması ve stratejik silah kapasitesini nasıl artırabileceği ile ilgili analitik değerlendirmeler de kitapta yer almaktadır.

ABDULLAH ERBOĞA • HASAN BASRİ YALÇIN
MERVE İ. DİLEK • BEKİR İLHAN • MERVE DİLEK DAĞDELEN

